

WARSZTAT EDUKACJI GLOBALNEJ

Brama do Europy

Dlaczego ludzie opuszczają swoje kraje

Fundacja Instytut Nowej Europy · projekt 84/EG/2026/B

REALIZATOR

INSTYTUT NOWEJ EUROPY

GRANTODAWCA

FUNDACJA EDUKACJA DLA DEMOKRACJI

EDUKACJA GLOBALNA

FINANSOWANIE

polska pomoc

Projekt finansowany z budżetu państwa w ramach polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP · www.gov.pl/polskapomoc

Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

LEKCJA 1 · NA START

Quiz przed

Krótki quiz na telefonie. **Bez imienia i bez ocen.** „Nie wiem” to dobra odpowiedź.

Wymyślcie **własny nick**: słowo i dwie cyfry. Zapiszcie go, bo na koniec wpiszecie ten sam.

ZESKANUJCIE KOD

Quiz przed

advisory.ine.org.pl
/fed/brama/quiz-przed

FILM · DWIE I PÓŁ MINUTY

Najpierw film

Krótko o tym, **kto wyjeżdża i dlaczego**.

Zapamiętajcie Amadou. Wrócimy do niego za kwadrans.

Dlaczego ludzie wyjeżdżają

Cztery pola. Pod każdym kryje się kilka przyczyn.

Klimat

susza, powódź, morze zabierające ląd

Konflikt

wojna, prześladowania

Gospodarka

brak pracy, wysokie ceny, dług

Polityka

represje, brak praw

W PARACH · 8 MINUT · W ZESZYCIE

Mapa przyczyn

Przy każdym numerze zapiszcie pole: **klimat, konflikt, gospodarka** albo **polityka**. Pasuje do dwóch? Wpiszcie oba.

1. Drugi rok bez deszczu
2. Pustynia zabiera pastwiska w Sahelu
3. Morze zalewa pola w delcie Nilu
4. Walka o wodę i pastwiska
5. Ceny jedzenia rosną
6. Brak pracy dla młodych
7. Kraj sprzedaje tani surowiec, a drogo kupuje gotowe produkty
8. Państwo spłaca dług zagraniczny zamiast budować szkoły
9. Dziedzictwo kolonialne: gospodarka nastawiona na wywóz surowców
10. Protesty przeciw drożyźnie
11. Za krytykę władzy grozi więzienie
12. Wojna w regionie
13. Prześladowania z powodu wiary lub pochodzenia

To nie są osobne szuflady

9 z 13

przyczyn pasuje do więcej niż jednego pola

Susza to sprawa klimatu, ale też pieniędzy. Ceny jedzenia to naraz gospodarka, klimat i polityka.

Susza → **Wyższe ceny** → **Protesty** → **Represje** → **Wyjazd**

Jeden człowiek ma zwykle kilka powodów naraz.

POSTAĆ WYMYŚLONA

Amadou, 34 lata, Mali

rolnik · region Sahelu

Uprawia proso na dwóch hektarach po ojcu. Żona **Aminata** handluje na targu. Mają troje dzieci.

Drugi rok z rzędu nie spadł deszcz.

Co on teraz zrobi? Macie trzydzieści sekund, żeby powiedzieć sąsiadowi.

Co robi Amadou

Nie jedzie do Europy. Sprzedaje część dobytku i jedzie do **Bamako**, stolicy Mali.

1. **miasto we własnym kraju**: najbliżej i najtaniej
2. **kraj obok**: gdy w mieście nie ma pracy
3. **dalej**: najdroższa droga, wybierają ją nieliczni

ZAPAMIĘTAJCIE JEDNO ZDANIE

Najdłuższą część drogi migranci pokonują blisko domu.

Trzy słowa, które warto znać

Migrant	Osoba, która mieszka **w innym kraju** niż ten, w którym się urodziła. Najczęściej wyjeżdża do pracy.
Uchodźca	Osoba, która musiała **uciec z kraju** przed wojną albo prześladowaniem i ma prawo do ochrony.
Przesiedlony w kraju	Osoba, która uciekła przed wojną albo klęską, ale **została we własnym kraju**.

Mniej, niż myślicie

3,7%

czterech na stu

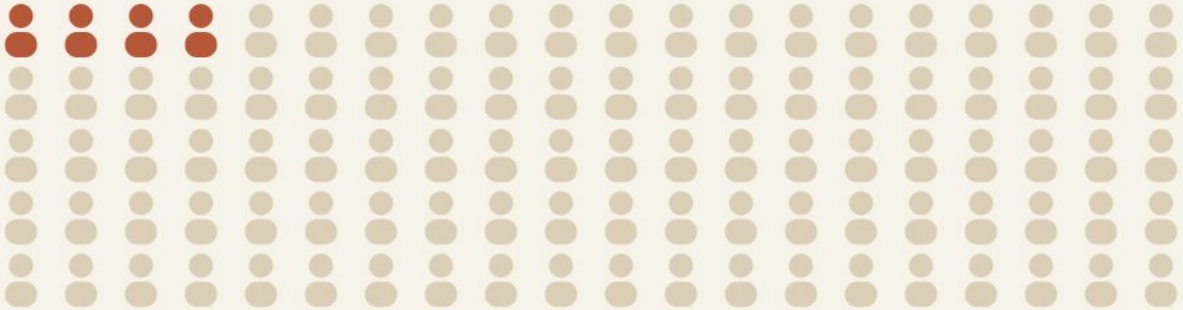

Tyle ludzi mieszka poza krajem urodzenia. **304 miliony osób** i jednocześnie **bardzo mały procent**. Obie rzeczy są prawdziwe naraz.

Jeszcze jedna liczba

48%

prawie połowa

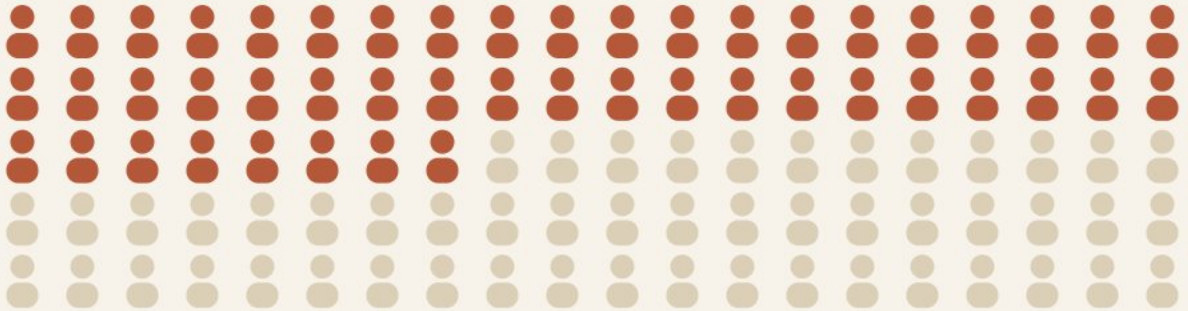

Tyle wśród migrantów jest **kobiet**, czyli 146 milionów. Jeśli wyobrażaliście sobie młodego mężczyznę, to nie wasza wina. **Tak pokazują to media.**

Kto wyjeżdża i dokąd

Za pracą

Większość ludzi wyjeżdża **do pracy**. Na 304 mln migrantów uchodźców jest 41,6 mln.

Zostają w kraju

Przed wojną więcej ludzi ucieka **w granicach własnego kraju** (68,7 mln) niż za granicę (41,6 mln).

Wenezuela

Stąd pochodzi **najwięcej uchodźców**: 6,5 mln. Dalej Ukraina i Syria.

Kolumbia

Ten kraj **przyjął najwięcej uchodźców**: 2,8 mln. Dalej Niemcy i Turcja.

Jak jest naprawdę

Blisko domu

Większość uchodźców mieszka **w krajach obok swojego**, najczęściej uboższych.

Nie najubożsi

Na daleką drogę trzeba mieć pieniądze. **Daleko wyjeżdżają ci, których na to stać.**

LEKCJA 2

Ja bym wyjechał?

Historia Awy, 20 lat, z Mali: sześć rund quizu na telefonach

LEKCJA 2 · NA POCZĄTEK, 3 MINUTY

Powtórka z lekcji 1

Odpowiadacie **na palcach, wszyscy naraz**: pokażcie 1, 2, 3 albo 4.

1. Ilu ludzi na świecie mieszka poza krajem, w którym się urodzili?

1 1 na 2
2 1 na 3
3 1 na 10
4 4 na 100

2. Który kraj przyjął najwięcej uchodźców?

1 Polska
2 Kolumbia
3 Francja
4 Kanada

3. Z którego kraju pochodzi dziś najwięcej uchodźców?

1 Wenezuela
2 Irak
3 Somalia
4 Libia

4. Gdzie ucieka przed wojną więcej ludzi?

1 do Europy
2 do kraju obok
3 we własnym kraju
4 tyle samo tu i tu

Odpowiedzi: 4, 2, 1, 3

4 na 100

ludzi mieszka poza krajem, w którym się urodzili. To 304 mln osób.

Kolumbia

przyjęła **najwięcej uchodźców**: 2,8 mln. Dalej Niemcy i Turcja.

Wenezuela

stąd pochodzi **najwięcej uchodźców**: 6,5 mln. Dalej Ukraina i Syria.

We własnym kraju

ucieka przed wojną 68,7 mln ludzi, za granicę 41,6 mln.

LEKCJA 2 · QUIZ SYMULACYJNY

Ja bym wyjechał?

Historia **Awy, 20 lat, z Mali**, w sześciu rundach. Każdy gra **na swoim telefonie**.

Po każdej rundzie czekamy na wszystkich. Następną rundę klikamy razem.

ZESKANUJCIE KOD

Quiz symulacyjny

advisory.ine.org.pl
/fed/brama/quiz-symulacyjny

Runda 1 · Susza

Awa ma 20 lat i mieszka na wsi w Mali. Drugi rok z rzędu nie padało i plony są marne.

1

Co Awa robi najpierw?

A. Jedzie do Europy

B. Jedzie do dużego miasta w Mali

C. Jedzie do kraju obok

Runda 2 · Bamako

W Bamako pracy szuka bardzo wielu ludzi. Awa sprząta w domach, ale zarabia mało.

2

Dlaczego ludzie na świecie najczęściej wyjeżdżają ze swojego kraju?

A. Uciekają przed wojną

B. Szukają pracy i lepszych zarobków

C. Uciekają przed suszą

Runda 3 · Nie tylko mężczyźni

3

W Bamako Awa poznaje wiele kobiet, które też przyjechały szukać pracy.

Jaka część wszystkich migrantów na świecie to kobiety?

A. Jedna na dziesięć

B. Jedna na cztery

C. Prawie połowa

Runda 4 · Wiadomość od kuzyna

4

Kuzyn Awy pracuje we Francji i pisze, że jest tam praca. Ale bilet, wiza i pośrednicy kosztują dużo więcej, niż Awa ma.

Kto najczęściej wyjeżdża daleko, na przykład do Europy?

A. Najbiedniejsi

B. Ci, których stać na drogę

C. Tylko ludzie po studiach

Runda 5 · Pierwsza wypłata

Na Europę Awy nie stać. Jedzie do kraju obok, do Wybrzeża Kości Słoniowej, i pracuje w sklepie. Część wypłaty wysyła rodzinie.

5

Czego jest więcej: pieniędzy od migrantów dla rodzin czy pomocy bogatych państw dla biedniejszych krajów?

A. Pomocy od bogatych państw

B. Pieniędzy od migrantów

C. Obu mniej więcej tyle samo

Runda 6 · Jedna z wielu

6

Awa mieszka teraz poza krajem, w którym się urodziła. Takich ludzi jest na świecie 304 miliony.

Jaka to część wszystkich ludzi na świecie?

A. Około 4 na 100

B. Około 1 na 5

C. Około 1 na 3

Ile macie punktów?

Ręka w górę: kto ma **6 na 6**? A 5? A 4?

Które pytanie was najbardziej zaskoczyło?

CZEGO AWIE ZABRAKŁO, ŻEBY POJECHAĆ DALEJ?

pieniędzy **kontaktów** **dokumentów**

Co wyszło z quizu

Awa nie pojechała do Europy. **Nie dlatego, że nie chciała. Nie było jej stać.**

Większość ludzi wyjeżdża blisko: **najpierw do miasta, potem do kraju obok**.

WNIOSEK Z HISTORII AWY

Na wyjazd daleko trzeba mieć pieniądze, kontakty i dokumenty.

Wybierają go więc ci, którzy mają zasoby, a nie ci w największej potrzebie.

A teraz odwróćmy pytanie

Migranci wysyłają pieniądze rodzinom, które zostały w kraju.

pieniądze od migrantów — **685 mld $**

pomoc bogatych państw — **215 mld $**

Ponad trzy razy więcej. Dane za 2024 rok.

To kto tu komu pomaga?

LEKCJA 3

Jak mówimy o migrantach

Trzy materiały z mediów, nasz przewodnik i prawdziwy głos

LEKCJA 3 · W TRZECH GRUPACH · 7 MINUT

Jak mówimy o migrantach

Każda grupa bierze jeden materiał z następnego slajdu: **A, B albo C**. Zadajcie mu cztery pytania:

1

Czy widać **konkretnego człowieka**, czy anonimowy tłum?

2

Czy materiał **wyjaśnia przyczynę**, czy tylko pokazuje skutek?

3

Czy ktoś z tych ludzi **mówi własnym głosem**?

4

Czy materiał **raczej wyjaśnia**, czy ma poruszyć albo wystraszyć?

Potem ocena: **rzetelny**, **rzetelny, ale niepełny** albo **utrwala stereotyp**. I jedno zdanie: dlaczego?

Trzy materiały z mediów

A PORTAL INFORMACYJNY

Fala migrantów u bram Europy. „To dopiero początek”

Przy granicy czekają tysiące ludzi. Służby ostrzegają, że w najbliższych miesiącach będzie ich coraz więcej.

Zdjęcie: tłum przy granicy.

B APEL ORGANIZACJI

Oni nie mają nic. Ty możesz to zmienić.

W Afryce dzieci każdego dnia walczą o przetrwanie. Wyślij SMS i uratuj czyjeś życie.

Zdjęcie ilustracyjne: dziecko patrzy w obiektyw.

C REPORTAŻ

„Zostałbym, gdyby spadł deszcz”. Rolnik z Mali o tym, dlaczego przeniósł się do Bamako

Moussa ma 41 lat. Przez dwadzieścia lat uprawiał proso. Po dwóch latach suszy sprzedał część stada i przeniósł się z rodziną do stolicy. „Wrócę, jak tylko będę mógł obsiać pole”, mówi.

Moussa w Bamako. Zgodził się na publikację zdjęcia i rozmowy.

1 Człowiek czy tłum?

2 Przyczyna czy tylko skutek?

3 Mówi własnym głosem?

4 Wyjaśnia czy straszy?

Co pokazały materiały

A Utrwala stereotyp

Anonimowy tłum, żadnej przyczyny, nikt nie mówi. Słowo „fala” robi z ludzi żywioł, a tekst ma wystraszyć.

B Utrwala stereotyp

Dziecko bez imienia i bez zgody, „Afryka” jak jeden kraj, żadnej przyczyny. Ma wzruszyć i skłonić do wpłaty.

C Rzetelny

Konkretny człowiek z imieniem, przyczyna, własny głos i zgoda na publikację. Pokazuje też najczęstszą drogę: do miasta we własnym kraju.

„Fala”, „napływ”: tak opisuje się wodę, a nie ludzi.

Nasz przewodnik

Jak mówić o migracji uczciwie? Cztery zasady opieramy na **Kodeksie**, który podpisały polskie organizacje pomocowe. **Każda grupa dopisuje jedną swoją.**

1. widzimy człowieka, nie masę
2. bohater zgadza się na pokazanie twarzy
3. materiał wyjaśnia przyczynę, nie tylko skutek
4. bohater mówi własnym głosem

Który z trzech materiałów przechodzi ten test?

Własnym głosem · „Opowieści o migracjach”, Centrum Edukacji Obywatelskiej

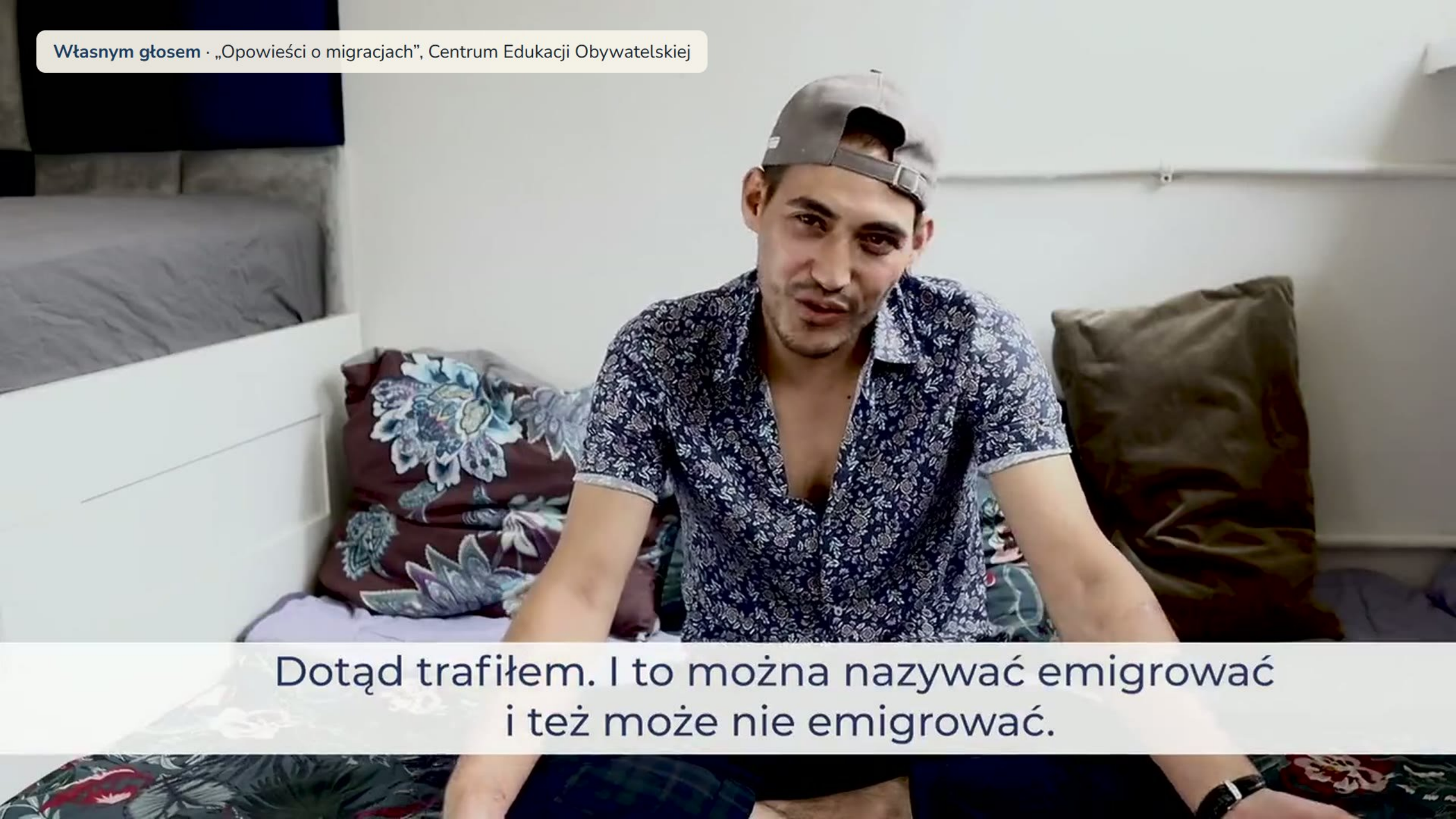

PO FILMIE

Które zasady spełnia ten film?

1
widzimy człowieka, nie masę

2
bohater zgadza się na pokazanie twarzy

3
materiał wyjaśnia przyczynę, nie tylko skutek

4
bohater mówi własnym głosem

„To jest normalne, że jeśli tam gdzieś nie masz spokoju, to wtedy wyjeżdżasz.”

Film: „Opowieści o migracjach”, Centrum Edukacji Obywatelskiej.

Kto zarabia na tabliczce czekolady?

Afryka Zachodnia uprawia większość kakao na świecie. **Najwięcej czekolady robi się w Europie.**

GDZIE ZNIKA CENA TABLICZKI CZEKOLADY

rolnik · 6%

skup, transport, fabryka, marka, sklep · 94%

Kraj sprzedaje **surowiec**, a wartość powstaje tam, gdzie ktoś go **przetwarza**. **To nie przypadek. Tak działa ten system.**

Skąd są te liczby

Liczba	Źródło
304 mln migrantów, 3,7%, 48% kobiet	UN DESA, 2024
41,6 mln uchodźców, 68,7 mln w swoim kraju, Kolumbia, Wenezuela	UNHCR, koniec 2025
685 mld dolarów od migrantów dla rodzin	Bank Światowy, 2024
215 mld dolarów pomocy bogatych państw	OECD, 2024
6% ceny tabliczki dla rolnika	Cocoa Barometer

Każdą z tych liczb możecie sprawdzić sami. **Tak wygląda uczciwe mówienie o migracji.**

KONKURS

Moja mapa migracji

Plakat, esej, film albo prezentacja. **Sami albo do trzech osób, macie trzy tygodnie.** Praca odpowiada na jedno z tych pytań:

- jakie **przyczyny** skłaniają ludzi do wyjazdu,
- jak **klimat, konflikt albo gospodarka** wpływają na tę decyzję,
- czym różni się **rzetelny przekaz** od stereotypu.

Jury szuka przyczyn, a nie samego obrazu. Termin poda prowadzący: trzy tygodnie od drugiego dnia warsztatów.

Prace: e-mailem na kontakt@ine.org.pl albo prowadzącemu
Regulamin: advisory.ine.org.pl/fed/brama

Co zabieracie z tych zajęć

1

Migranci to **4 na 100** ludzi. Najczęściej wyjeżdżają **za pracą**.

2

Przed wojną więcej ludzi ucieka **we własnym kraju** niż za granicę.

3

Uchodźcy mieszkają zwykle **w kraju obok**. Najwięcej pochodzi z Wenezueli, najwięcej przyjęła Kolumbia.

4

Po suszy jedzie się najpierw **do miasta we własnym kraju**. Daleko wyjeżdżają ci, których **stać na drogę**.

5

Migranci wysyłają rodzinom **więcej pieniędzy**, niż wynosi cała pomoc bogatych państw.

6

Uczciwy materiał **oddaje głos bohaterowi** i wyjaśnia przyczyny.

LEKCJA 3 · NA KONIEC

Quiz po

Ten sam quiz co na początku. Wpiszcie **ten sam nick**: na końcu zobaczycie, ile się nauczyliście.

„Nie wiem” dalej jest dobrą odpowiedzią.

ZESKANUJCIE KOD

Quiz po

advisory.ine.org.pl
/fed/brama/quiz-po

Dziękujemy

W listopadzie, w **Tygodniu Edukacji Globalnej**, spotykamy się na **Festiwalu Wiedzy Globalnej**: quiz, wystawa waszych prac i wręczenie nagród.

JEDNA RZECZ DO ZAPAMIĘTANIA

Następnym razem, gdy zobaczycie nagłówek o migracji, zapytajcie: **kto tu mówi i czy poznaję przyczynę?** To wystarczy.

REALIZATOR
INSTYTUT NOWEJ EUROPY

GRANTODAWCA
FUNDACJA EDUKACJA DLA DEMOKRACJI
EDUKACJA GLOBALNA

FINANSOWANIE
polska pomoc

Projekt finansowany z budżetu państwa w ramach polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP · www.gov.pl/polskapomoc
Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.